AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
LƏNKƏRAN DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

Təsdiq edirəm
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e.
dos. Zaur Məmmədov
"30" 05 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050310- Muzey, arxiv işi və abidələrin qorunması
Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət
Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası
I Fənn haqqında məlumat:
Fənnin adı: Seçmə fənn (Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri) İşçi proqram LDU-nun Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 14.09.2022-ci il qərarı ilə təsdiq edilmişdir (protokol№1).
Kodu: İPFS - B12
Tədris ili: IV (2025-2026) semestr I
Tədris yükü cəmi: 70 saat. Auditoriya yükü (mühazirə 14 saat, seminar 10 saat)
(15 saat mühazirə, 10 saat seminar)
AKTS üzrə kredit: 7 kredit
Təhsilalma forması: qiyabi
Tədrisin dili: Azərbaycan dili
II Müəllim haqqında məlumat:
Adı, soyadı, dərəcəsi: dos.Müşfiq Cabir oğlu Bayramov
Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küçəsi, 22
Məsləhət günləri və saatı: IV-V günlər saat: 14^{00}-16^{00}
E-mail ünvanı: mushfiq76@mail.ru
III Tövsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. Azərbaycan arxeologiyası altı cilddə VI cild, Şərq-Qərb, Bakı, 2008
2. Azərbaycanın orta əsr kənd tipli yaşayı yerləri. (IX-XIII) Bakı. 2015 (tarix üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyası)
3. T.Dostiyev Azərbaycanın orta əsr şəhərləri Bakı, Elm və Təhsil. 2016
4. V.Muradov Azərbaycanın orta əsr şəhərləri. Bakı.1983
5. Azərbaycanın tarixi-memarlıq abidələri , Bakı, 2008
6. Б.И. Ибрагимов, Средневековый город Киран Баку-Москва-2000
7. V.Baxşəliyev, F.Quliyeva Naxçıvanın tarixi abidələri Bakı, Nurlan,2017
8. Q.Əhmədov Orta əsr Beyləqan şəhəri, Bakı, 1979
9. H.Ramazanlı Qədim Qəbələ şəhəri orta əsrlərdə

IV Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənninin tədrisi vacib deyil.
V. Korekvizitlər: Fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.
VI. Fənnin təsviri və məqsədi: "Azərbaycanın Orta əsr arxeoloji abidələri" fənni orta əsrlərdə Azərbaycanda olan arxeoloji abidələri və onların tipləri, topoqrafik qruluşu, müxtəlif tip yaşay yerlərində sənətkarlıq və təsərrüfatın inkişaf səviyyəsini öyrədir. Fənnin tədris olunmasında əsas məqsəd islam mədəniyyətinin çiçəkləndiyi dövrdə Azərbaycanda şəhərsalma mədəniyyəti, şəhər və kənd tipli yaşayış yerlərinin inkişaf xüsusiyyətləri, arxeoloji qazıntılar zamanı əldə edilmiş faktik materiallar və yazılı mənbə materialları əsasında orta əsrlərdə əhalinin dini görüşləri ilə "Müzey, arxiv işi və abidələrin qorunması" ixtisasında təhsil alan tələbələri tanış etmək, tarixin müxtəlif inkişaf mərhələlərində Azərbaycan memarlıq sənətinin inkişaf xusüsiyyətləri, regionda baş verən siyasi və hərbi hadisələrin memarlığa təsiri və s. barədə biliklər verməkdir.
"Azərbaycanın Orta əsr arxeoloji abidələri" fənni bakalavr pilləsində seçmə fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi dördüncü tədris ilinin I semestrində (14 s. mühazirə, 10 s. seminar) nəzərdə tutulur.
VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.
VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.
Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

CamScanner ilə skan edilib

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:
10 bal: tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir
9 bal: tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmunu tam aça bilir
8 bal: tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi səhvlərə yol verir
7 bal: tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir
6 bal: tələbənin cavabı əsasən düzgündür
5 bal: tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir
4 bal: tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu şərh edərkən bəzi səhvlərə yol verir
3 bal: tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir
1-2 bal: tələbənin mövzudan qismən xəbəri var
0 bal: suala cavab yoxdur
Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunur.
Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91 – 100 bal	əla	A
81 – 90 bal	çox yaxşı	B
71 – 80 bal	Yaxşı	C
61 – 70 bal	Kafi	D
51 – 60 bal	qənaətbəxş	E
51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam–intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görüləcək.

X Təqvim planı: 14 saat mühazirə, 10 saat seminar

№	Keçirilən mühazirə və seminar mövzuların məzmunu	Müh	Sem
1	**Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri, Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələrinin öyrənilməsi tarixi** **Plan:** 1. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri fənninin predmeti, fənninin məqsəd və vəzifələri 2. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri fənninin digər fənlərlə əlaqəsi 3. Orta əsr şəhər və kənd arxeoloji abidələrinin öyrənilməsi tarixi **Mənbə: (1;3;4)**	2	2
2	**Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələrinin yazılı qaynaqlarda təsviri, Azərbaycan orta əsr şəhərləri və onların tipləri.** Plan 1. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri IX-X əsr ərəb coğrafiyaşünaslarının əsərlərində 2. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri XI əsr ərəb coğrafiyaşünaslarının əsərlərində 3.Mücəm əl-buldan əsəri orta əsr Azərbaycan arxeoloji abidələri öyrənilməsində mənbə kimi 4. Azərbaycan orta əsr şəhərlərinin topoqrafik quruluşu, Orata əsr Bərdə şəhəri **Mənbə: (1;2;3;4)**	2	
3	**Orta əsr Dərbənd, Təbriz, Ərdəbil və şəhərləri və onların arxeoloji tədqiqi .** Plan: 1. Dərbənd, Təbriz, Ərdəbil şəhərləri IX-XIII əsrlərdə 2. Dərbənd, Təbriz, Ərdəbil orta əsr yaşayış yerində aparılmış arxeoloji tədqiqatlar 3. Dərbənd, Təbriz, Ərdəbil orta əsr şəhərlərinin memarlıq tikililəri **Mənbə: (1;3;4;5)**	2	2
4	**Orta əsr Qəbələ, Şəmkir və Beyləqan şəhərləri və onların arxeoloji tədqiqi.** Plan: 1. Qəbələ, Şəmkir və Beyləqan şəhərləri IX-XIII əsrlərdə 2. Qəbələ, Şəmkir və Beyləqan şəhər yaşayış yerlərinin arxeoloji tədqiqi 3. Qəbələ, Şəmkir və Beyləqan şəhərlərinin memarlıq tikililəri Mənbə: (1;3;4;8;8;9)	2	2
5	**Orta əsr Bakı və Şabran, Şamaxı şəhərləri və onların arxeoloji tədqiqi.** Plan 1. Şabran, Şamaxı və Bakı və şəhərləri və onun arxeoloji tədqiqi 2. Şabran, Şamaxı və Bakı şəhərləri və onların arxeoloji tədqiqi	2	

CamScanner ilə skan edilib

	3. Şabran, Şamaxı və Bakı şəhərlərinin memarlığı **Mənbə: (1;3;4)**		
6	**Orta əsr Gəncə, Naxçıvan, Xaraba-Gilan şəhərləri və onların arxeoloji tədqiqi.** Plan 1. Gəncə, Naxçıvan, Xaraba-Gilan orta əsr şəhəri IX-XIII əsrlərdə 2. Gəncə, Naxçıvan, Xaraba-Gilan orta əsr şəhərinin arxeoloji tədqiqi 3. Gəncə, Naxçıvan, Xaraba-Gilan orta əsr şəhərlərinin memarlıq tikililəri **Mənbə: (1;3;4;6;7)**	2	2
7	**Azərbaycan orta əsr kənd tipli yaşayış yerlərinin arxeoloji tədqiqi.** Plan, 1.Dərəzərat və Beyləqan orta əsr kəntipli yaşayış yeririnin arxeoloji tədqiqi 2. Sərkərtəpə, Sandıqtəpə və Seyidli orta əsr kənd tipli yaşayış yerlərinin arxeoloji tədqiqi 1.Hacıalılı, Qıraq Kəsəmən, Polutəpə orta əsr kəntipli yaşayış yerləri və onların arxeoloji tədqiqi 2.Faxralı, Qaratəpə orta əsr kəntipli yaşayış yerləri və onların arxeoloji tədqiqi **Mənbə: (1;2)**	2	2

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Təlim nəticəsində tələbələrin əldə etməli olduqları təsəvvür, verdiş və bacarıqları:

Öyrənən tanış olur:

- Tələbələr İslam intibahının çiçəkləndiyi dövrdə Azərbaycanın Orta əsr arxeoloji abidələri, onların tipləri, topoqrafik quruluşu, inkişaf xüsusiyyətləri və s. haqqında biliklər əldə edəcəklər.
- Orta əsr yaşayış yerlərindən əldə edilmiş faktik materiallar və IX-XIII əsr coğrafiyaşünas səyyahlarının əsrlərində orta əsr arxeoloji abidələri haqqında verilmiş məlumatlar əsasında Azərbaycan orta əsr arxeoloji abidələri, onların yerləşdiyi ərazi, inkişaf xüsusiyyətləri, tarixin sonrakı inkişaf mərhələsində burada baş verən sosial-siyasi proseslər, bu proseslərin arxeoloji abidələrinə təsiri və s. barədə məlumat əldə edəcəklər.
- Tələbələr Orta çağda Azərbacanın müxtəlif bölgələrində olan arxeoloji abidələri, daşıdıqları fünksiyalar, sahəsi, istehkamın olub olmaması, tikililərin xarakteri, saray və ictimai-dini tipli monumental binaların varlığ və s.haqqında biliklər əldə edəcəklər
- Orta əsr şəhərgahları, istehkamları, arxeoloji abidələri haqqında məlumat toplayan tələbələr onları şərh etməyə cəhd göstərəcəklər
- **XII Fənn üzrə təlim nəticələri:**
  - "Orta əsrlər", "feodalizm" anlayışlarını, orta əsrlər tarixinin əsas dövrlərini şərh edir
  - Orta əsrlərdə arxeoloji abidələrinin inşasında baş verən dəyişiklikləri müxtəlif məlumatlar əsasında təhlil edir.
  - Orta əsrlərə dair müxtəlif tikililəri məkan baxımından dəyərləndirir.
  - Orta əsr arxeoloji abidələri haqqında refarat hazırlayır.

XIII Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV Kollokvium sualları:

1. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri
2. Orta əsr kəndlərinin yaşayış yerlərinin öyrənilməsi tarixindən
3. Orta əsr şəhərlərinin yaşayış yerlərinin öyrənilməsi tarixindən
4. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri IX-X əsr ərəb coğrafiyaşünaslarının əsərlərində
5. Azərbaycan orta əsr arxeoloji abidələrinin topoqrafik quruluşu
6. Təbriz orta əsr şəhəri və onun memarlıq abidələri
7. Orta əsr Bakı şəhəri və onun arxeoloji tədqiqi
8. Sərkərtəpə, Sandıqtəpə, Seyidli orta əsr kəntipli yaşayış yerləri
9. Gəncə orta əsr şəhəri IX-XIII əsrlərdə
10. Azərbaycan orta əsr şəhərləri və onların tipləri

XV İmtahan sualları:

1. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri
2. Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri IX-X əsr ərəb coğrafiyaşünaslarının əsərlərində
3. Orta əsr şəhərlərinin öyrənilməsi tarixi XX əsrin əvvəlinədək
4. 1918-1945-ci illərdə Azərbaycan Orta əsr şəhərlərinin tədqiqi
5. 1946-1991-ci illərdə Azərbaycan Orta əsr şəhərlərinin tədqiqi
6. XX əsrin sonu - XXI əsrin ilk onilliklərində orta əsr şəhərlərinin tədqiqi
7. Azərbaycan orta əsr şəhərlərinin topoqrafik quruluşu
8. XX əsrin 50-60-cı illərində Orta əsr kənd tipli yaşayış yerlərinin tədqiqi
9. XX əsrin 70-80-cı illərində Orta əsr kənd tipli yaşayış yerlərinin tədqiqi
10. XX əsrin sonu XXI əsrin əvvəllərində Orta əsr kənd tipli yaşayış yerlərinin tədqiqi

CamScanner ilə skan edilib

11. Azərbaycan orta əsr şəhər arxeoloji abidələri və onların tipləri
12. Orta əsr Bərdə şəhəri və onun arxeoloji tədqiqi
13. Orta əsr Bakı şəhəri və onun arxeoloji tədqiqi
14. XI-XIII əsr orta əsr Şamaxı şəhəri və onun arxeoloji abidələri
15. Orta əsr Şabran şəhəri və onun arxeoloji tədqiqi
16. Orta əsr Şabran və Bakı şəhərinin memarlığı
17. Beyləqan orta əsr şəhəri IX-XIII əsrlərdə
18. Təbriz orta əsr şəhəri IX-XIII əsrlərdə
19. Təbriz orta əsr şəhərinin memarlıq abidələri
20. Orta əsr Şamaxı şəhər arxeoloji abidələri və onun arxeoloji tədqiqi
21. Naxçıvan və Xaraba-Gilan orta əsr şəhərləri IX-XIII əsrlərdə
22. Ərdəbil orta əsr şəhəri IX-XIII əsrlərdə
23. Şəmkir orta əsr şəhəri IX-XIII əsrlərdə
24. Şəmkir orta əsr şəhəri arxeoloji tədqiqi
25. Dərbənd orta əsr şəhəri IX-XII əsrlərdə
26. Dərbənd orta əsr şəhərinin arxeoloji tədqiqi, memarlıq tikililəri
27. Gəncə orta əsr şəhəri IX-XIII əsrlərdə
28. Azərbaycan orta əsr kənd tipli yaşayış yerləri
29. Sərkərtəpə, Sandıqtəpə, Seyidli orta əsr kəntipli yaşayış yerləri
30. Hacıalılı, Qıraq Kəsəmən, Polutəpə orta əsr kəntipli yaşayış yerləri

"Seçmə fənn (Azərbaycanın orta əsr arxeoloji abidələri)" fənninin sillabusu 050310 Muzey, arxiv işi və abidələrin qorunması ixtisası üzrə (proqram) tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (28 aprel 2025-ci il, protokol № 10).

Kafedra müdiri : ____________ **dos. K.F.Mahmudov**

Fənn müəllimi : ____________ **dos.M.C.Bayramov**

CamScanner ilə skan edilib